

Toegankelijkheid

Studiedag Bouwen aan BOA

Kris De Visscher

KdG Research

Karel de Grote Hogeschool

Inhoudstafel

1. Moeilijke start?
2. Wat verstaan we onder toegankelijkheid?
3. Visie op toegankelijkheid
4. Een kader
5. Concrete tips en ideeën

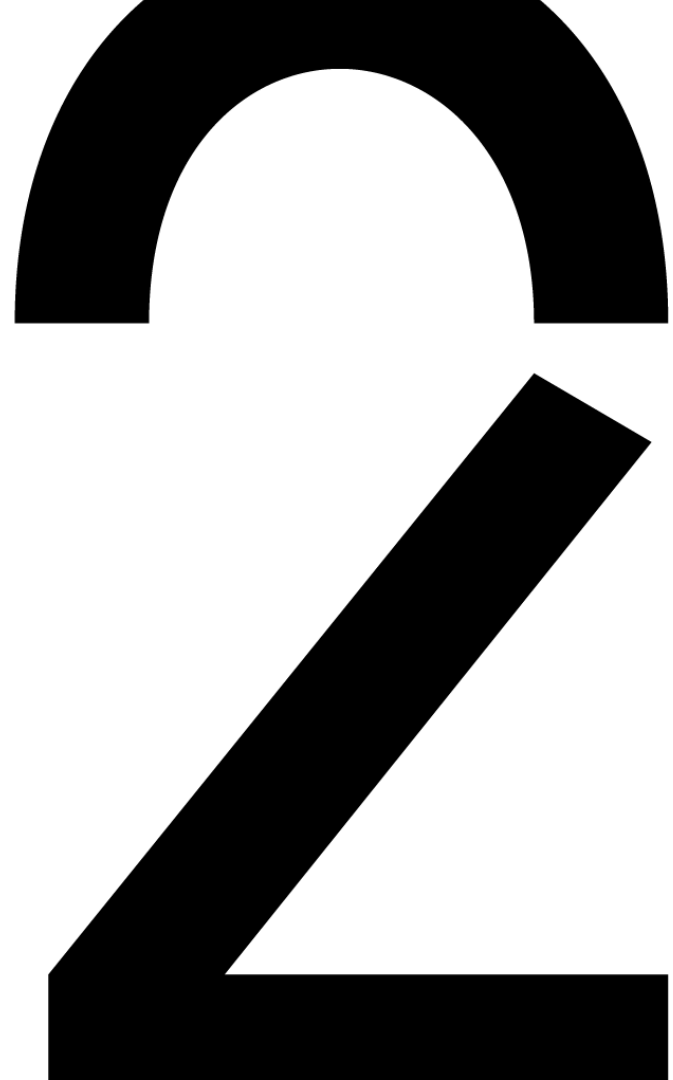
Moeilijke start?

Abstract black geometric shapes on a white background. A thick horizontal line is positioned above the text. To the right, there is a thick diagonal line sloping downwards from the top right towards the center, and a thick vertical line extending from the top right down to the bottom right, meeting a thick horizontal line at the bottom.

Biedt BOA een sterk uitgangspunt om aan toegankelijkheid te werken?

- Misschien leeft het gevoel dat de Vlaamse Overheid erg veel verwacht maar weinig 'geeft', zeker als het lokaal bestuur er financieel op achteruit gaat?
- Zullen de IBO's net niet minder toegankelijk worden met meer kinderen per begeleider, zeker bij kleuters? En wat met het vakantie-aanbod?
- Opvang op school, na school wordt al gezien als toegankelijk. Is de kwaliteit niet de grootste prioriteit? Staat toegankelijkheid op zich en/of is het een onderdeel van kwaliteitsbeleid?
- Wat wordt er precies verwacht? Veel aangeboden kaders zijn interessant en inspirerend, maar hoe pakken we het concreet aan? Waar werken we naartoe?
- Het uitbouwen van de webfunctie is onontgonnen terrein, zowel praktisch als inhoudelijk. Hoe beginnen we hieraan?
- Hebben we wel de nodige capaciteit om extra instroom kwaliteitsvol op te vangen?

Wat verstaan we onder
toegankelijkheid?

Toegankelijkheid: inspanningen of resultaten?

Toegankelijkheid gaat over de inspanningen die organisatoren doen om drempels te verlagen.

→ Wat zijn voldoende inspanningen? Wat zijn noodzakelijke/minimale inspanningen?

- 1. De organisatie duidt een contactpersoon aan. De organisator bezorgt de naam van deze persoon, een telefoonnummer en e-mailadres aan de Stad Antwerpen en staat toe dat de Stad deze informatie verspreidt. De organisatie maakt deze contactpersoon ook zelf bekend via haar communicatiekanalen.*
- 2. De organisatie communiceert met de Stad Antwerpen over de inhoud en de organisatie van het aanbod en over de bestaande toegankelijkheidsmaatregelen. De organisatie staat toe dat de Stad deze informatie verspreidt en maakt deze informatie zelf bekend via haar communicatiekanalen.*
- 3. De organisatie biedt minstens een kansen tarief aan voor kwetsbare Antwerpenaren en werkt mee aan een systeem van solidaire kostendeling.*
- 4. De organisatie geeft deelnemers de mogelijkheid om aangepaste kledij en de nodige materialen tweedehands of tegen een verlaagde kostprijs aan te schaffen (indien specifieke kledij en/of materiaal vereist is).*
- 5. De organisatie organiseert jaarlijks minstens 1 gratis bekendmakingsactiviteit en/of 1 gratis initiatie.*
- 6. De organisatie voorziet een inlooperperiode voor nieuwe deelnemers en maakt kenbaar hoe nieuwe deelnemers worden onthaald.*

Toegankelijkheid: inspanningen of resultaten?

Toegankelijkheid gaat over de inspanningen die organisatoren doen om drempels te verlagen.

→ Wat zijn voldoende inspanningen? Wat zijn noodzakelijke/minimale inspanningen?

- 7. De organisatie voorziet een alternatief voor online inschrijving en/of biedt ondersteuning aan bij het online inschrijven (indien er met inschrijving wordt gewerkt).*
- 8. De organisatie maakt eventuele voorrangsregels bij inschrijving bekend.*
- 9. De organisatie werkt mee aan een systeem om de deelname van deelnemers uit kwetsbare gezinnen en kinderen met een specifieke zorgbehoefte te registreren en hierover te communiceren met de Stad Antwerpen. Deze cijfers dienen om verantwoording af te leggen aan de Vlaamse overheid.*
- 10. De organisatie heeft minstens 1 keer per jaar contact met de ondersteuner/het ondersteuningsnetwerk van de Stad.*
- 11. De organisatie neemt minstens 1 aantoonbaar initiatief om contact te leggen met een andere werking in functie van toegankelijkheid.*
- 12. De organisatie verzamelt feedback over de inhoud en de organisatie van het aanbod bij doelgroepen die men niet bereikt en reflecteert hierop.*

Toegankelijkheid: inspanningen of resultaten?

Toegankelijkheid gaat over de inspanningen die organisatoren doen om drempels te verlagen.

→ Hoe stimuleer en ondersteun je organisatoren om de nodige inspanningen te doen? Hoe ga je om met organisatoren die niet de nodige inspanningen doen?

- *organisaties ondersteunen in de solidaire kostendeling door tussen te komen tot 80% van de deelnameprijs, samenhang bewaken met andere systemen van tegemoetkoming en een vlotte overgang voorzien naar een ander systeem als kinderen ouder worden dan 12 jaar.*
- *verbindingsambassadeur/ondersteuner aanstellen die organisaties begeleidt*
- *intersectorale ontmoeting en samenwerking faciliteren*
- *informatie, statistische gegevens en concrete instrumenten aanreiken, bijvoorbeeld om een bevraging te organiseren.*
- *impulssubsidie voorzien*
- *vrijtijdsaanbieders ondersteunen om hun capaciteit uit te breiden*
- *jaarlijks een vormings- of begeleidingstraject aanbieden aan organisatoren*

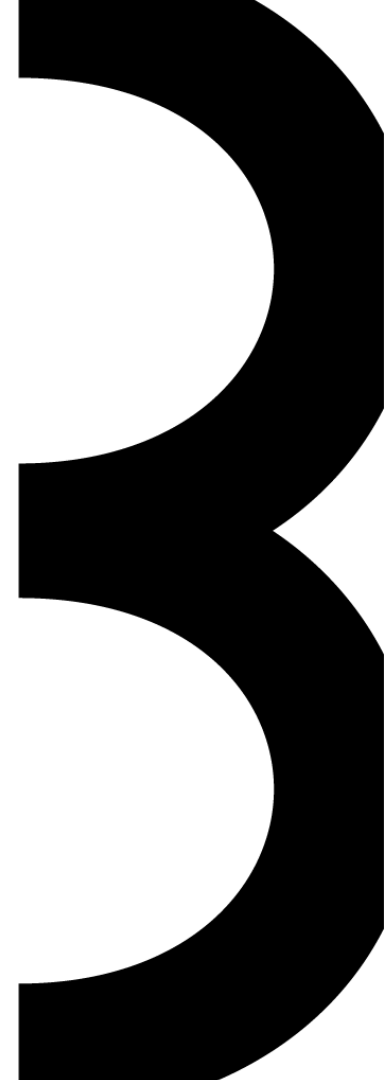
Toegankelijkheid: inspanningen of resultaten?

Toegankelijkheid gaat over de resultaten in het concrete publieksbereik van organisatoren

Aantal vragen:

- Blijft toegankelijkheid zonder 'harde' cijfers te vrijblijvend? Is het niet demotiverend voor organisatoren om drempelverlagend te werken zonder tastbaar resultaat in het publieksbereik?
- Maar er is geen duidelijke één-op-één relatie tussen inspanningen en resultaten. En is niet-deelname volledig de verantwoordelijkheid van de organisator?
- Wat is een goed resultaat? Afspiegeling van de buurt, van de gemeente, van de samenleving? Afspiegeling van algemene participatiecijfers? Of net ambitieuzer? Meer participatie van groepen in een kwetsbare positie?
- Definitie en registratie
- Laaghangend fruit?
- Wat met capaciteitsproblemen, kwaliteitsissues en andere grenzen aan de draagkracht? Kunnen we een grotere en meer diverse instroom aan?
- Participatierecht of participatieplicht voor ouders en kinderen in een kwetsbare positie? Mogen ze ook 'nee' zeggen?

Visie op
toegankelijkheid

Belang van vrijetijdsparticipatie voor kinderen en jongeren in een kwetsbare positie

Opvang en vrije tijd lijken een luxe. Niets is minder waar.

- Het is in de eerste plaats een recht, ingeschreven in de grondwet (Art. 23) en in de Universele Verklaring van de Rechten van het Kind (Art. 31)
- Waarden: verbondenheid, plezier, vrijheid, bekwaamheid, erkenning, veiligheid, zelfontplooiing en respect

[Deceuster, E.; Polak, R. & Baki, J. (2022) *Op zoek naar de waarde van het jeugdwerk*. iSOS-kenniscentrum (AP Hogeschool) in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media.]

- Kans om je te ontspannen en erbij te horen
- Deel uit te maken van een groep en een organisatie en daar eigenwaarde aan ontlenuen
- Waardevolle relaties uitbouwen
- Extra en nieuwe kansen om zich te ontwikkelen
- Dromen van een mooie toekomst

Ook ouders hebben deugd van de vrijetijdsbesteding van hun kinderen. Die geeft hen wat extra tijd voor zichzelf en biedt ook ouders de kans om hun netwerk uit te bouwen. Tot slot heeft de hele gemeente baat bij een toegankelijk vrijetijdsaanbod. Het biedt meer en meer gelijke kansen voor alle inwoners, versterkt de sociale cohesie en draagt bij tot een meer democratische samenleving.

Waarom opvang en vrije tijd niet voor iedereen toegankelijk zijn?

Kinderen, jongeren en hun gezin ervaren afstand tot het bestaande aanbod, organisatoren ervaren afstand tot bepaalde gezinnen. Organisatorische en inhoudelijke drempels.

Wat creëert afstand bij kinderen en jongeren?

- Grote afstand tot de rest van de samenleving, weinig vertrouwen in de overheid
- De gewoonte om je vrije tijd informeel door te brengen (op straat, op pleintjes)
- Niet de gewoonte van thuis uit om je vrije tijd op een georganiseerde manier door te brengen, je ziet er het nut of de meerwaarde niet van
- Veel zorgen aan je hoofd hebben, andere verantwoordelijkheden
- Je kent niemand anders die deelneemt, er neemt niemand deel die op jou lijkt
- Geen persoonlijke band of vertrouwensrelatie met de aanbieders
- Verschillen in gewoontes en gebruiken die moeilijk overbrugbaar zijn
- Het aanbod is moeilijk bereikbaar
- Het aanbod is er niet (of toch niet op de momenten die passen voor jou)
- Het aanbod is moeilijk betaalbaar
- Niet op de hoogte van het aanbod

bruikbaarheid betrouwbaarheid begrijpbaarheid bereikbaarheid beschikbaarheid betaalbaarheid bekendheid

Waarom opvang en vrije tijd niet voor iedereen toegankelijk zijn?

Kinderen, jongeren en hun gezin ervaren afstand tot het bestaande aanbod, organisatoren ervaren afstand tot bepaalde gezinnen. Organisatorische en inhoudelijke drempels.

Wat creëert afstand bij organisatoren?

De meeste groepen staan *princiepelijk open*. Maar...

- De draagkracht van lokale vrijwilligers is beperkt: hun hoofd en hun agenda zitten vol. Ondanks hun enthousiasme en openheid, is er weinig ruimte voor extra inspanningen en initiatieven. Ze hebben andere prioriteiten.
- Sommige werkingen kunnen geen extra leden meer aannemen of kampen al met wachtlijsten.
- Toegankelijkheid is een thema dat je zonder bijkomende ondersteuning moeilijk kan realiseren. Maar de afstand tussen het bestaande ondersteuningsaanbod en de lokale werking is groot en jezelf laten ondersteunen kan wringen met je lokale autonomie.
- Toegankelijkheid kan je als organisatie moeilijk op je eentje realiseren, je hebt er andere organisaties voor nodig. Maar het netwerk rond lokale organisatie is vrij beperkt en is moeilijk te verbinden met organisaties die toegankelijkheid kunnen bevorderen.
- Verschillende drempels hangen nauw samen met gewoonten en gebruiken die als een essentieel onderdeel worden beschouwd van de eigen identiteit en niet of nauwelijks kunnen veranderd of onderhandeld worden.
- Er is een groot verloop. Na drie tot vier jaar is er een nieuwe ploeg aan de slag. Dit zorgt ervoor dat veel acties en campagnes beperkt blijven tot sensibiliseren en informeren.

Moet elke organisatie werken aan toegankelijkheid?

Bijvoorbeeld: kinderen leren om een muziekinstrument te spelen

Takkenorkest van de Ledebirds

Vrij in en uit, garage in de buurt meteen meedoen en optreden, gratis, kom maar kijken en proeven, weinig voorkennis vereist

Vrij muziekatelier

Op voorhand inschrijven, één-op-éénles, eigen keuzes en interesses, vrij hoge kostprijs, geen examens, 1 jaar notenleer

Muziekacademie

Op voorhand inschrijven, groeps- en één-op-éénles, curriculum (kan aangepast worden), examens, intensief, beter betaalbaar

Sommige k&j vinden hun gading in de muziekacademie, voor andere is het te schools. “Nog eens leren.” Andere gezinnen vinden het aanbod van een initiatief als het ‘takkenorkest’ dan weer niet ernstig genoeg of te chaotisch.

Een muziekacademie kan inspanningen doen om drempels te verlagen maar... als kinderen het aanbod te schools, te gestructureerd en te ‘zwaar’ vinden – dan botst de muziekacademie op z’n grenzen.

Elke aanbieder kan inspanningen doen om drempels te verlagen. Alle inspanningen zijn goed omdat er steeds kinderen en jongeren zijn die net die aanpassing nodig hebben om deel te nemen. Maar geen enkel aanbod kan àlle kinderen en jongeren een plek geven. Als je dat wil doen, dan heb je meer dan één soort aanbod nodig. Maar dan bestaat de kans dat jongeren hun vrije tijd apart van elkaar doorbrengen.

Moet elke organisatie werken aan toegankelijkheid?

Twee doelstellingen: Gelijke ontwikkelingskansen en gelijke ontmoetingskansen

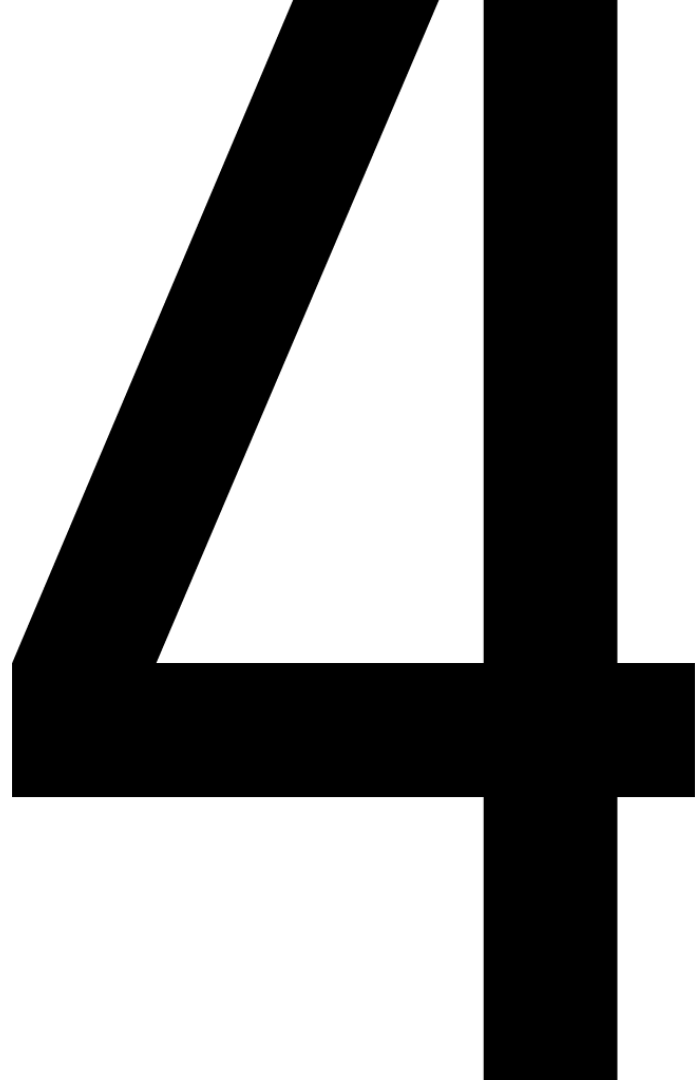
Waar mogelijk zien we het als een ideale situatie om beide doelstellingen samen te realiseren: gelijke ontwikkelingskansen én gelijke ontmoetingskansen voor allen. Maar we erkennen dat er inhoudelijke en organisatorische redenen blijven bestaan om een specifiek aanbod te organiseren voor een specifieke groep.

Deze inhoudelijke en organisatorische noodzaak kan 'absoluut' zijn en dus eigen aan de noden van een doelgroep. De noodzaak kan ook relatief zijn en dus afhankelijk van het bestaande aanbod, wanneer er bijvoorbeeld geen inclusief aanbod voor handen is.

Vanuit inhoudelijke en organisatorische noodzaak, lijkt het ons niet mogelijk dat elke opvang of elke vrijetijdsaanbieder de volledige diversiteit in de samenleving kan aanspreken en weerspiegelen. Enkel een verscheiden en breed landschap aan werkingen kan een antwoord bieden op de diversiteit in de jonge bevolking.

Toch ontslaat dit vrijetijdsaanbieders niet van hun verantwoordelijkheid om hun drempels te verlagen en hun publieksbereik te verruimen. Tevens blijven we belang hechten aan de ontmoeting tussen kinderen en jongeren en aan samenwerking en netwerkvorming tussen organisaties

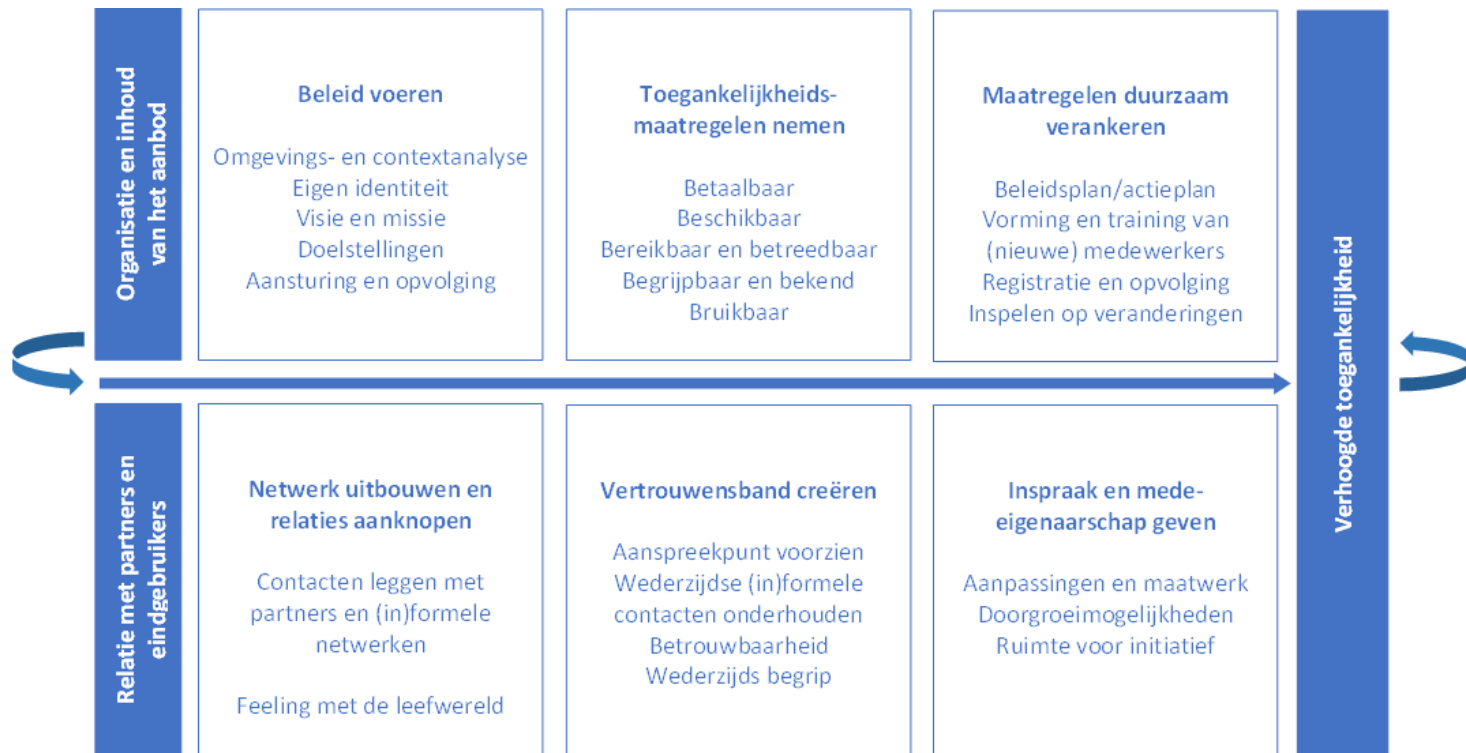
Een kader

Toegankelijkheid is een evenwichtsoefening

- Tussen een strategie en visie op lange termijn en concrete acties en resultaten op korte termijn
- Voldoende tijd nemen om te luisteren en te overleggen om iedereen aan boord te krijgen en te houden. Tegelijk voldoende snel concrete maatregelen bedenken en invoeren. Anders blijft toegankelijkheid te veel een gedachtenoefening.
- Intern proces en initiatieven naar de buitenwereld. Je hebt een netwerk nodig van partners die je steun, feedback en advies kunnen geven en die (informatie over) jouw aanbod tot bij de kinderen en jongeren kunnen brengen die je wil bereiken. Toegankelijkheid is immers ook een kwestie van vertrouwen.
- Toegang verlenen, tot slot, is één ding. Erbij horen en volwaardig participeren is waar het echt om draait

Toegankelijkheid is een evenwichtsoefening

De blik naar buiten

1. Omgevingsanalyse

- [Handleiding kinderopvang](#)
- [Handleiding integratie en inburgering](#)
- <https://www.opgroeien.be/kennis/toolbox/materialenpakket-buurtgerichte-netwerken-met-impact>

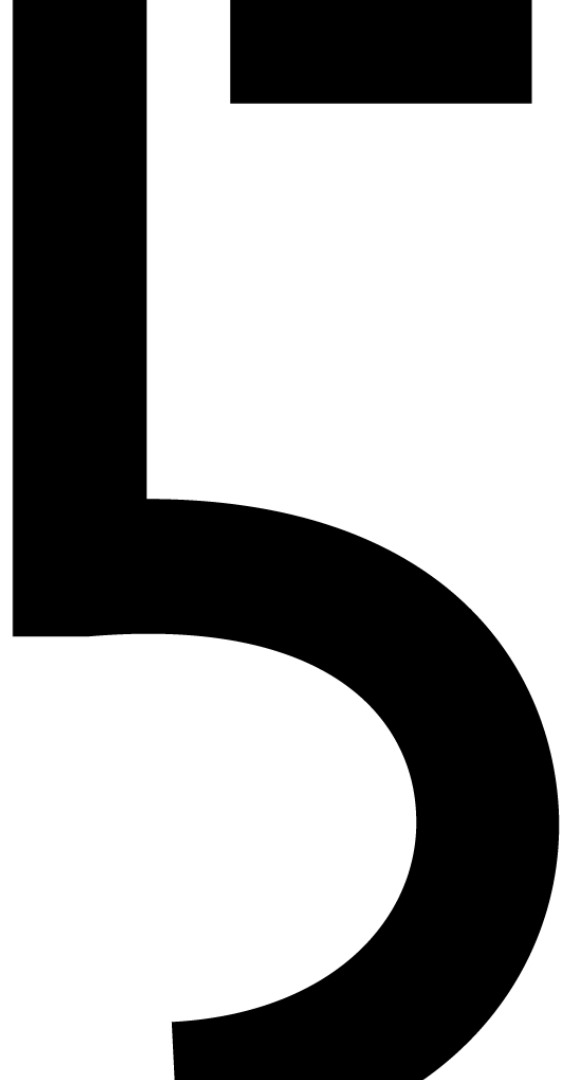
2. Buurt in kaart

- [Werkvorm Klasse](#)
- [Werkvorm Chiro](#)
- [Reso-kit](#)
- [Buurtgerichte netwerken](#)
- [Zorgzame buurten](#)

3. Ontmoeten en luisteren

www.demos.be/lcd

Concrete tips en
ideeën

Vorming, coaching en intervisie

Vorming en begeleiding ter plaatse

- Inzicht in de leefwereld van bepaalde doelgroepen (mensen in armoede, mensen met een handicap, anderstalige nieuwkomers,...) aan de hand van informatieve spelen, inlevingsactiviteiten, getuigenissen, uitwisseling, ontmoeting,...
- Communicatie met anderstalige nieuwkomers, SMOG, visueel communiceren,...
- Cultuursensitief handelen, omgaan met verschillende referentiekaders, omgaan met moeilijke situaties

Individuele vorming en begeleiding

Je kan een budget voorzien voor jezelf of (vrijwillige) medewerkers om een vorming(straject) te volgen bij een andere organisatie. Dat kan een losse studiedag zijn of een langer lopende vormingsreeks.

Vorming, coaching en intervisie

Gezinnen in armoede

Overzicht op de website van Demos:

https://demos.be/sites/default/files/demos_infofiche_vorming_armoede.pdf

Informatieve spelen:

- <https://shop.aanstokerij.be/490-weg-uit-dat-web.html>
- <https://www.lampeke.be/spel-uit-boot>

Inspirerende websites, brochures,...

- <https://www.grotekansen.be/nl/home/1>
- <https://expoo.be/themas/kinderarmoede>
- <https://www.expoo.be/kookboek-voor-allen-recepten-om-te-werken-rond-armoede>
- <https://kbs-frb.be/nl/learnings-uit-10-projecten-outreaching-bereiken-van-gezinnen-armoede-0>

Vorming, coaching en intervisie

Mensen met een migratieachtergrond

<https://www.integratie-inburgering.be/nl/vormingen>

<https://www.atlas-antwerpen.be/nl/vormingen>

<https://www.kdg.be/onderzoek-en-expertise/onderzoeksprojecten/indyspel-een-spelmethodiek-om-bewustzijn-over>

<https://levl.be/duik-in-diversiteit-nieuwe-scando-tool/>

https://integratie-inburgering.be/sites/default/files/2021-04/VIVO_Tool_CSZ.pdf

<https://www.vcok.be/default.aspx?App=VormingDetail&CursusId=12356&prof=1>

<https://www.onsplatform.tv/blikopener/>

Vorming, coaching en intervisie

Mensen met een handicap

<https://www.gripvzw.be/nl/categorie/36/vorming>

<https://www.inclusieambassade.be/>

<https://konekt.be/nl/cursussen-en-trajecten/organisaties-en-bedrijven>

<https://www.expoo.be/themas/inclusie-en-kinderen-met-een-specifieke-zorgbehoefte>

<https://sites.arteveldehogeschool.be/pjkacademie/kindclusief>

<https://ambrassade.be/nl/toolbox-diversiteit/meer-weten-over/handicap-algemeen>

<https://vbjk.be/nl/mini-site/cik-bijlages-roadmap-reader>

<https://www.groepintro.be/nl/vrijetijd/blink-brussel/#vormingopmaat>

<https://oudersvoorinclusie.be/startpagina/over-ons-svi/>

Vorming, coaching en intervisie

Algemeen

www.komaf.be

<https://ambrassade.be/nl/toolbox-diversiteit>

<https://www.opgroeien.be/over-opgroeien/projecten/buitenschoolse-opvang-en-activiteiten/inspiratiekader/toegankelijkheid>

<https://www.potentialtoteach.be/>

<https://www.kindengezin.be/nl/professionelen/sector/kinderopvang/lokaal-beleid-en-loket/lokaal-beleid#anchored-section-4>

Vrijwillige medewerkers

Vrijwilligers kunnen (eventueel tegen vergoeding of voor een cadeaubon):

vorming, coaching of intervisie bijwonen

jobshadowing: meedraaien in een andere opvang

een bijkomende taak opnemen:

- administratieve ondersteuning bieden,
- (mee) op huisbezoek gaan
- deelnemen aan een ontmoetingsmoment met ouders of met vrijetijdsaanbieders
- meewerken aan een extra initiatief zoals een vrijetijdsbeurs of een proefdag voor verschillende hobby's
- een groepje kinderen begeleiden naar een vrijetijdsbesteding in de buurt
- Whatsappgroep onderhouden met speeldreeën, ideeën voor inrichting ruimt

Professionele medewerkers

Je kan ook professionele medewerkers tijdelijk vergoeden voor een extra opdracht:

- Tijdelijk administratieve ondersteuning
- Buurtverkenning/buurt in kaart brengen (prospectie), netwerk uitbouwen van intermediairen
- Huisbezoeken/bevraging bij ouders en kinderen
- Systeem van 2de hands materiaal en kledij uitbouwen (kan ook over verschillende scholen heen)
- Uitbouw snoezelhoek/rustige plek
- Communicatiesysteem (pictogrammen, visuele voorstelling van de regels en afspraken,...)
- Bijkomende evenementen opzetten (vrijtijdsbeurs, talentendag)
- Kinderen inspraak geven

Promotie, communicatie en externe relaties (webfunctie)

- Drukwerk (folders, flyers)
- Promotiemateriaal (banner, vlag, naambord)
- (Discreet) vertaalwerk
- Netwerkevenementen: vrijetijdsbeurs of kleinere buurtbijeenkomsten, proefdag voor verschillende hobby's/ 'talenten'dag (beperkte catering, huur materiaal, drukwerk, vergoeding externe organisaties,...)
- Ouderbetrokkenheid (meespeeldag – ouders, kinderen en vrijwilligers (bijvoorbeeld Vlaamse kermis)
- Externen vergoeden voor proefflessen, kennismakingssessies
- Inrichten van een systeem van tweedehandsmateriaal- en kledij: beperkte aankopen om materiaal op te bergen, beperkt aantal materialen zelf aankopen
- Inschrijvingen: mogelijkheid tot fysieke afspraak, voorbehouden plaatsen (partnerplaatsen), voorrangregels, plaatsen voor late beslissers

Speelmateriaal en inrichting naschoolse opvang (nestfunctie)

- Snoezelmateriaal:

<https://www.hageland-educatief.be/nl/aanbod/speelhoeken/snoezelen-2/>

- Hoofdtelefoons:

<https://www.materiaalmagazijn.be/product/orbeschermers-peltor-kids-groen>

- Gezellige inrichting, mogelijkheid om je terug te trekken:

<https://www.hageland-educatief.be/nl/aanbod/speelhoeken/snoezelen-2/snoezelhutten/>

- Speelmateriaal dat uitnodigt tot verschillende vormen van spel:

<https://www.materiaalmagazijn.be/looseparts>

Inclusiekoffer

Eventueel gecombineerd met vorming, whatsappgroep waarin foto's en ideeën worden uitgewisseld om elkaar te inspireren?